

Célkeresztben a Mucopolysaccharidosok

Almássy Zsuzsanna
oszt. vez. főorvos
Heim Pál Kórház
Toxikológia és Anyagcsere
Osztály

Vázlat

- Lysosomal betegségek biológiai háttere
- MPS I
- MPS II
- MPS IIIA-D
- MPS IVA and B
- MPS VI
- MPS VII
- Terápia (korai enzimpótló kezelés)

LIZOZOMÁLIS TÁROLÁSI BETEGSÉGEK

- Lysosomal enzimhiány következtében szubsztrát felszaporodás a sejtekben
- Több, mint 40 kórképből álló betegségcsoport
- Össz gyakoriság 1:7700 újszülött, de egyenként ritka betegség
- Általában progresszív kórforma, nagyon változatos megjelenési formákkal, tünetekkel

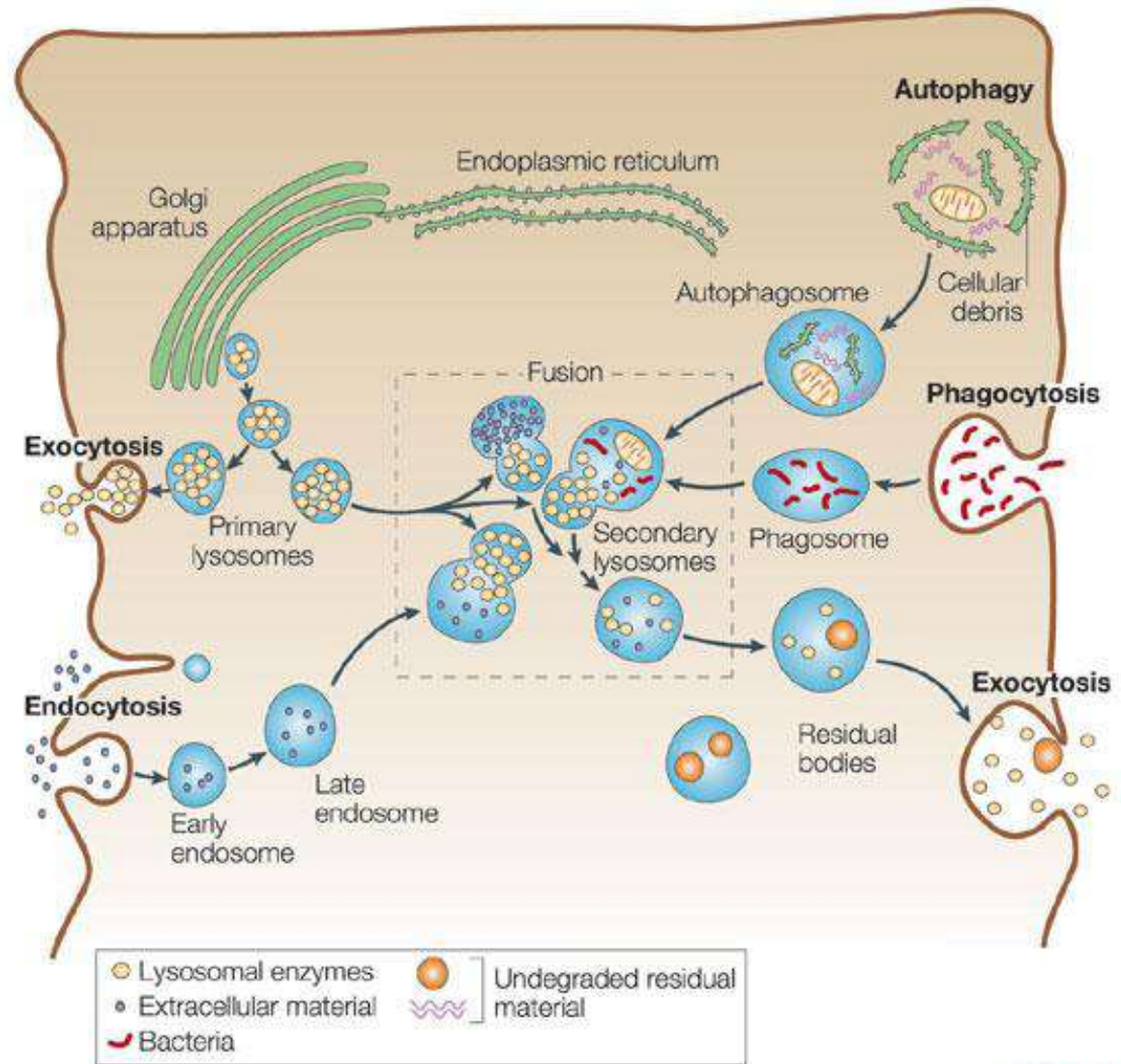
LSD Biokémiai háttér

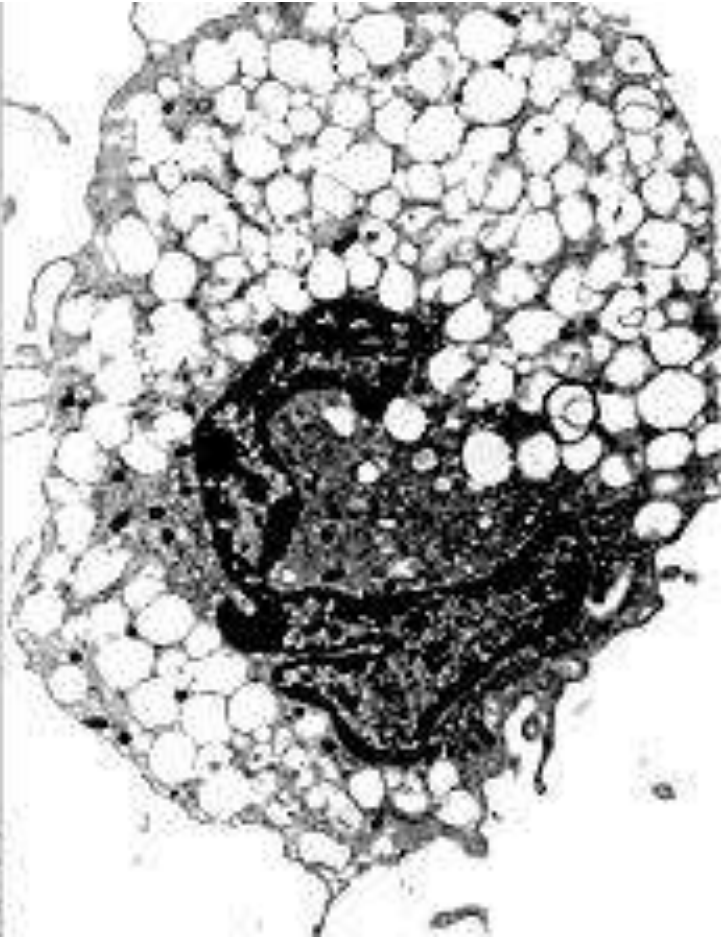
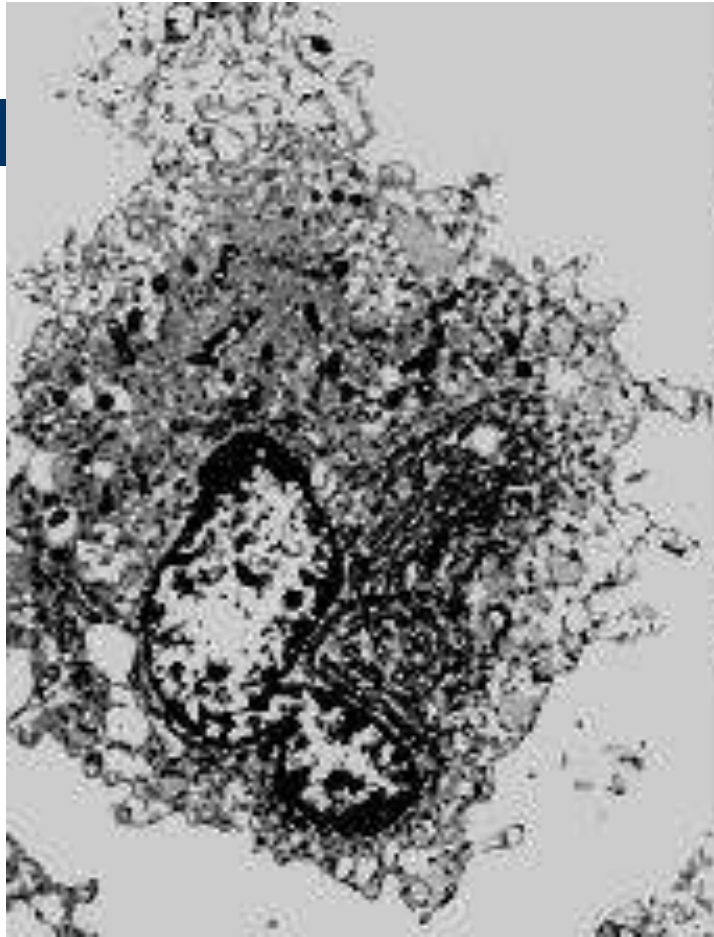
- Ma már tudjuk, hogy a LSDk nemcsak a köztes anyagcseretermékek felszaporodása miatt jönnek létre, hanem a sejt jelzőrendszerének komplex sérülése jellemzi
- Ennek következtében másodlagos strukturális és biokémiai elváltozások jönnek létre, amelyek nagy jelentőséggel bírnak a betegség progresszióját és kezelését illetően.
- További jelentős kihívás marad még a betegségek kezelésében a központi idegrendszer és a vázrendszer megfelelő hozzáférése

A lizozomákban zajló biológiai folyamat

Material enters via endosome

- Fusion with 1° lysosome
- Make a secondary lysosome
- Degrade material
- Recycle breakdown parts

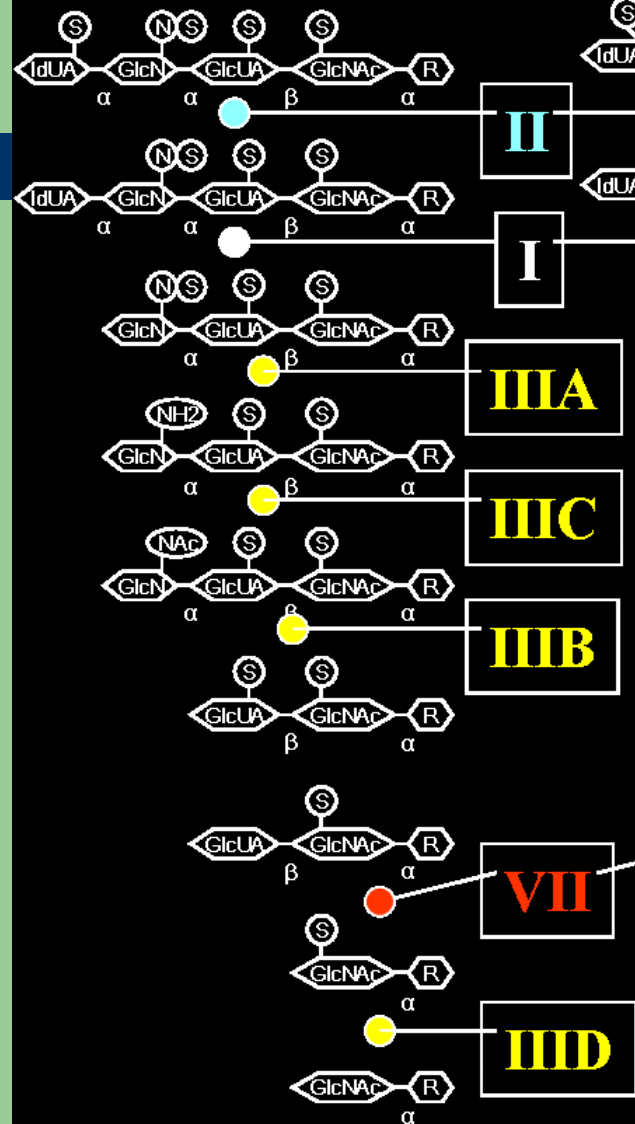

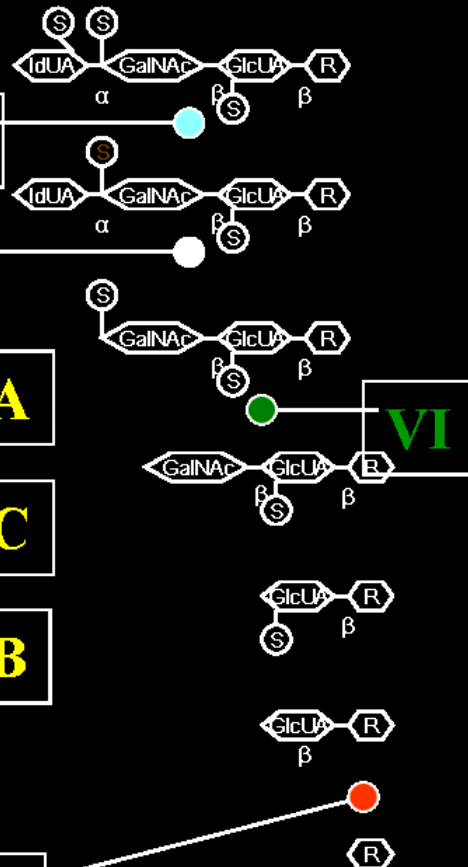
Példák a Lysosomális Tárolási Betegségekre

Lebontandó makromol	Betegség (példa)	Elsődlegesen érintett szervek
Complex CH	Mucopolysaccharidosisok	Vázrendszer, CNS, zsigerek
	Sialidosis	CNS, Vázrendszer
	Mannosidosis	CNS
	Fukosidosis	CNS
	Pompe kór	Izom
Sphingolipidek	Gangliosidoses	CNS, Vázrendszer
	M.Niemann-Pick	CNS
	M.Fabry	Szív, vese, erek (epithelium!)
	M.Gaucher	RES
Fehérjék	Ceroid-lipofuscinoses	CNS
	Pyknodysostosis	Vázrendszer
Transport	Sialin acid storage disease	CNS
Cystinosis		Vese, szív

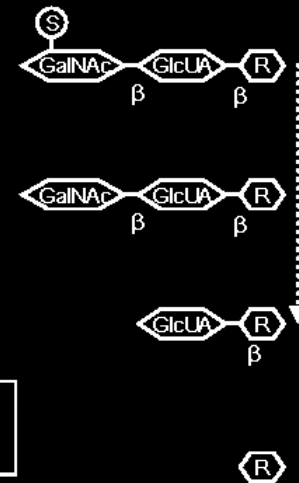
Heparan

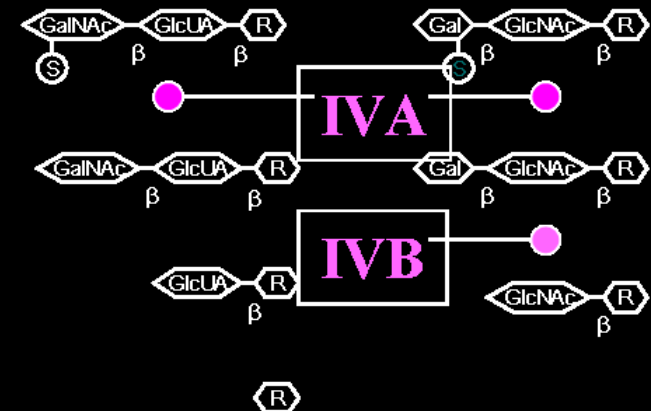
Dermatan

Chondroitin

Keratan

Courtesy of D. Wong

Több szervrendszer érintettsége

enzimhiány

Lysosomalis
szubsztrát
tárolódás

Sok szervrendszert érint

- Légzőrendszer
- Kötőszövet
- Szív-érrendszer
- Gyomor-bél rendszer
- Szem
- Idegrendszer
- Vázrendszer
izom
csont

Mucopolysaccharidosok

Klasszifikáció

Enzimhiba

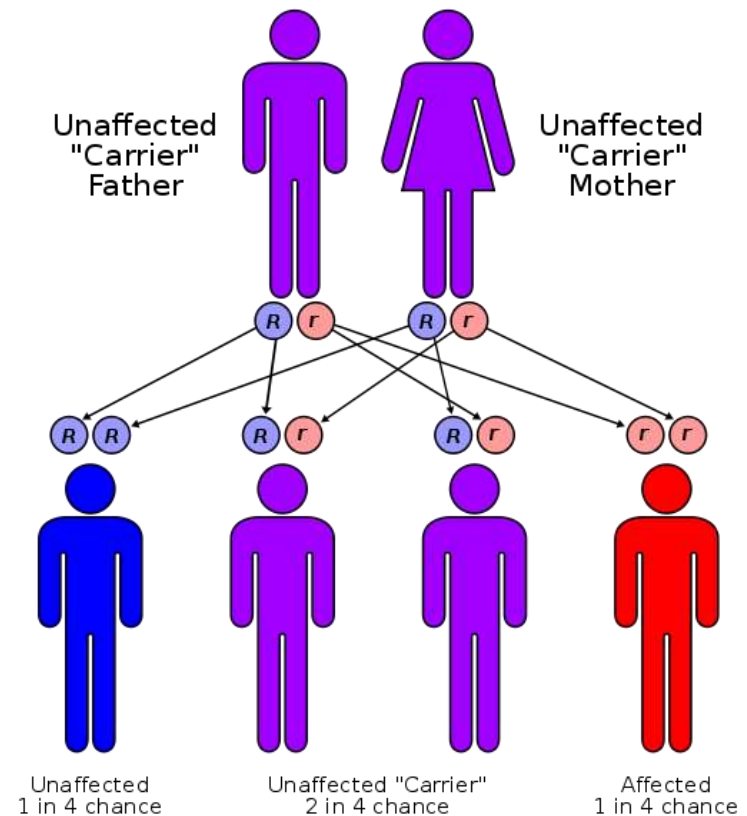
Klasszifikáció	Enzimhiba
MPS IH – Hurler syndrome	α -L-iduronidase
MPS IS – Scheie syndrome	α -L-iduronidase
MPS IH/S – Hurler-Scheie syndrome	α -L-iduronidase
MPS II – Hunter syndrome	iduronate sulfatase
MPS III – Sanfilippo syndrome	heparan N-sulfatase α -N-acetylglucosaminidase acetyl-CoA: α -glucosaminide acetyltransferase N-acetylglucosamine 6-sulfatase
MPS IV – Morquio syndrome	galactose 6-sulfatase β -galactosidase
MPS VI – Maroteaux-Lamy syndrome	N-acetylgalactosamine 4-sulfatase
MPS VII – Sly syndrome	β -glucuronidase
MPS IX – Natowicz syndrome	hyaluronidase

Urine GAG profiles in MPS disorders

MPS	Dermatan sulfate (DS)	Heparan sulfate (HS)	Keratan sulfate (KS)	Chondroitin sulfate (CS)
I	+	+		
II	+	+		
III		+		
IVa			+	+
IVb			+	
VI	+			
VII	+	+		+

Öröklődésmenet

Autosomalis recesszív

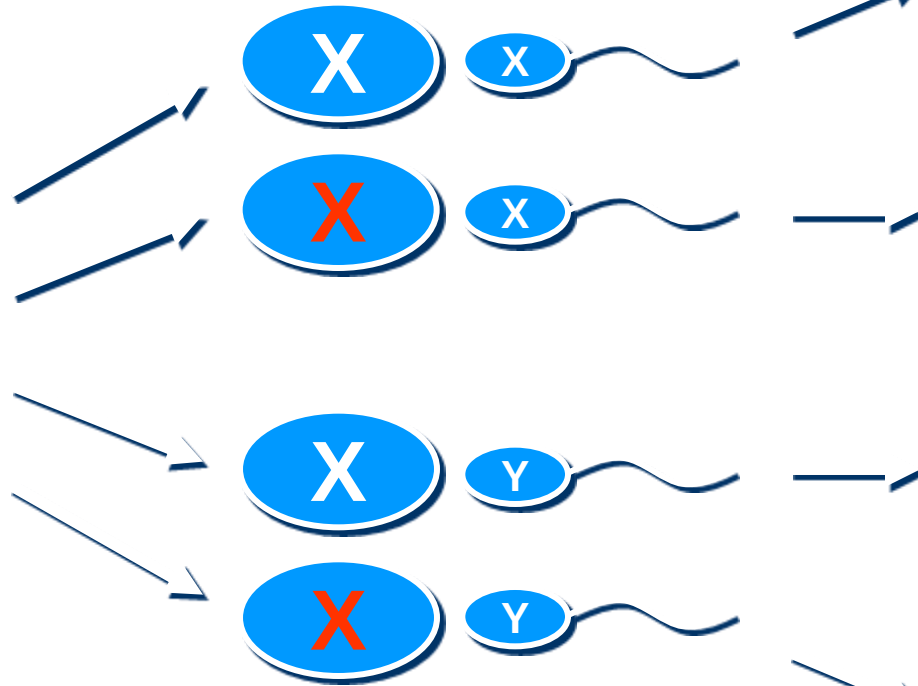
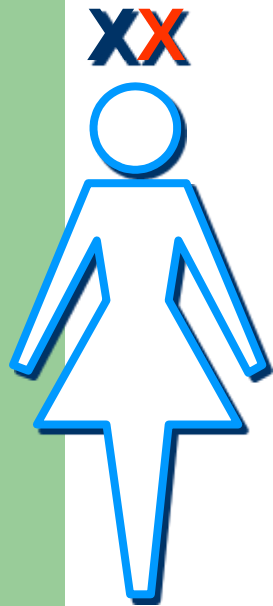
3 X-hez kötötten öröklődik

- MPSII
- Fabry betegség
- Danon betegség

A Hunter szindróma genetikája

hordozó
anya

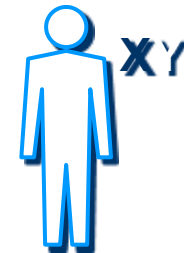
Haploid petesejt, hímivarsejt

Egészséges
leány

hordozó
leány

Egészséges
fiú

Beteg fiú

MPS I Klinikai spektrum

Incidencia 1:110 000

Átmeneti tünetekkel járó kórkép
MPS I H/S

súlyos MPS I IH

Idegrendszer	+++
Vázrendszer	+++
Légzés	+++
Keringés	+++
Hallás	+++
Szem	+++
Gyomor-bél	+++
Élettartam	10-12 év

enyhe MPS I S

normál
(+)
(+)
++
(+)
+
(+)
normál

MPS I a soks

MPS IH/S—Hurler-Scheie Syndrome

- A Hurler és Scheie szindrómák¹ közötti átmeneti fenotípus
- **Incidencia:** 1/111,000 reported for MPS type I ²
- Hiányzó enzim: α -L-iduronidase¹
- **Páciensek:**^{1,3}
  - Hurler-Scheie szindróma enyhébb, mint a Hurler sz és lassabban progresszív
  - Születéskor tünetmentes gyerekek, 3-8 éves kor között fejlődnek ki a tünetek. A páciensek általában megérik a felnőttkort
  - Normál intelligencia
  - Cornea homály, hallásvesztés előfordul
  - Izületi kontraktúrák
  - Dystosis multiplex; szívbillentyű zavarok
  - A halált általában légzési elégtelenség okozza
- **Kezelés:** ERT(Enzimpótlás iduronidase⁴-al)

Hunter szindróma klinikai megjelenési formái

Enyhe tünetek

Incid: 1/130000

Súlyos forma

- Lassú kezdet
- Normál intelligencia
- Változó élettartam (néhányan 50-es éveikben)

- 2- 4 évesen kezdődnek a tünetek
- Mentális retardáció
- Várható élettartam: 10-15 év

Hunter Syndrome

MPS III (Sanfilippo syndrome) types A, B, C and D

Mindegyikben más enzim hiányzik a heparán szulfát lebontásához

Autoszomális recesszív módon öröklődik

- 4 kül. enzimhiba (A, B, C és D típusok))
- Minden formában a vizeletben heparan szulfát ürül
- Elsősorban a központi idegrendszert támadja meg
  - 2-6 é kor között jelentkeznek a tünetek a fejlődés elmaradásával
  - Fokozódó agresszivitás, hiperaktivitás, autisztikus viselkedés jellemzi
  - Súlyos alvásproblémák
  - Enyhe testi tünetek
  - Progresszív szellemi hanyatlás 9-12 é között
  - Teenagerkorban veszítjük el őket súlyos neurológiai eltérésekkel

MPS IV—Morquio Szindróma

Klinikailag 2 hasonló altípus: IVA and IVB^{1,2}

Incidencia: 1/201,000 (IVA)³, 0.14/100,000 (IVB)⁴

Enzimhiba: N-acetylgalactosamine 6-sulfatase (IVA) or β -galactosidase (IVB).¹

Tünetek:^{1,2}

- Alacsony termet, rövid törzs, gerinc és ízületi deformitások
- Atlantoaxialis instabilitás nyaki myelopathiához vezet
- Gerinccsatorna elzáródást vagy szűkületet okozhat a nyak húzása-tetraplegia
- Korai coronaria szűkülete és billentyű megvastagodás
- Fog zománc problémák- korai caries
- Normál intelligencia
- Tünetek ált. 2-3 éves kor között kezdődnek
- Az enyhe fenotípusú betegek a 70-es éveiket is megélhetik, a súlyosabb tünetekkel rendelkezők nem élnek ilyen hosszú ideig

Kezelés: jelenleg csak tüneti kezelés²

MPS VI—Maroteaux-Lamy Szindróma

- **Incidencia:** 1/248,000¹
- A hiányzó enzim az N-acetyl galactosamine 4-sulfatase²
- **Tünetek:**^{2,3}
  - Alacsonynövés (disproporcionális)
  - Izületi merevség, bokszkesztyű kezek
  - Szívfejlődési rendellenességek (aorta és mitralis billentyű eltérések)
  - Vázdeformitás (dysostosis multiplex)
  - Obstruktív légúti betegségek
  - Hepatomegalia (nagy máj) mindig jelen van
  - Nagy nyelv
  - Cornea homály- látásromlás
  - Élethossz a tünetektől függ
- **Terápia:** ERT (Enzimpótlás- galsulfase⁴)

MPS VII—Sly Syndrome

béta glucuronidase hiány

- Incidencia: 1/2.1 millió¹
- A hiányzó enzim a β -glucuronidase²
- Tünetek:
  - Súlyos fenotípus már újszülöttkorban sőt prenatalisan hydrops foetalis
  - Típusos tünetek az első éven belül megjelennek
  - Dysostosis multiplex csípőficammal
  - Alacsony termet, ízületi kontraktúrák
  - Mentális retardáció ált. van, de nem progresszív
  - Máj-lép megnagyobbodás, sérvek gyakoriak
  - Szívbetegség gyakori
  - Halláskárosodás lehetséges
  - Enyhe esetek 19 - 20 éves korig élnek, normal intelligencia
- Kezelés: Tüneti, palliative³

MPS IX—Natowicz Syndrome

- **Incidencia:** Máig egyetlen páciens ismert¹
- A kóros enzim a hyaluronidase¹
- **Tünetek:**¹
  - Hyaluronsav felszaporodás a testben
  - Alacsony termet
  - Izületek körüli multiplex lágy szövetszaporulat
  - Normál intellektus
  - Nincsenek szemészeti vagy neurológiai eltérések
  - Valószínűleg lassú progressziójú betegség
- **Kezelés:** palliatív¹

Az enzimpótló kezelések jelenlegi helyzete

Disease	CNS	Bone	BMT	enzyme for replacement therapy	Company
Gaucher, Typ 1 & 3	(+)	-	-	Elfogadott	Genzyme
Fabry	(+)	-	-	Elfogadott	Genzyme, Shire
MPS I	(+++)		+++	Elfogadott	Biomarin/Genzyme
MPS II	(+++)	(+++)	-	elfogadott	Shire
MPS VI	-	+++	+++	elfogadott	Biomarin, Genzyme
Pompe	-	-	-	elfogadott	Genzyme
Niemann-Pick A/B	(+)	-	-	preclinical	
MPS IVA	-	+++	-	preclinical	
MPS IIIA-D	+++	+	-	none	
MPS VII	++	+++	-	none	
MLD	+++	-	+, (adult)	none	
GM1/GM2 Gangliosidose	(+++)	(++)	-	none	

DIAGNÓZIS

NEHÉZ- hosszú időintervallum az első tünetek és a dg felállítása között

- Ismétlődő középfülgyulladások, sérvek, tüdőgyulladások, csontdeformitások, szemproblémák-hasonló tünetek különböző formákban
- Képzővizsgálatokkal eltérés a vázrendszerben és a központi idegrendszerben
- Vizeletben magas MPS (GAG)ürítés
- Enzimszint mérés perifériás limfocitákban vagy fibroblasztokban
- Mutáció analízis

DIAGNÓZIS LÉPÉSEI I.

Klinikai gyanújelek

Pontos anamnéziszfelvétell

Klinikai Vizsgálat
Inspectio, palpatio,
képalkotás

Hematologiai
Lymphocyták
csontvelő

Biokémiai vizsgálat
MPS a vizeletben

Betegségcsoport
behatárolható

Enzimaktivitás mérés
leukocytákban
fibroblasztokban

Génhiba jelzője

mutáció analízis

Genomban történt
elváltozást mutatja

TERÁPIÁS LEHETŐSÉGEK

Tünetek enyhítése

a háttérben álló okot nem befolyásolja

Enzimszint
növelése

szubsztrát csökkentés

enzim pótlás: ERT, transzplantáció

Genomhiba
kiküszöbölése

génterápia

Előbbiek
kombinációja

jelen és jövő

A mozdulat mértéke

Kezelés előtt

26 héttel később

Terápia hatékonysága

- Tüneti kezelés: átmeneti, esetenkénti javulás
- Enzimpótló kezelés: visceralis szervek „gyógyulása”, KIR, vázrendszer nem hozzáférhető
- Össejtpótlás, transzplantáció: nem minden esetben használható
- Hogyan tovább?

Amikor képes vagy arra, hogy segíts az embertársaidon, ez a „képesseg” megszűnik pusztán képesseg lenni, és felelősséggé válik.

Adelle Davis